

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No 329

Title Vaitarni Mahatmya
Vaidya Purana

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 329. Subject : Pauranic lit.

Title : Vaitarani Mahat-mya Vratodyapana

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : ^{V.S.} 8998

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 8" by 4.6" Extent : 8 foll.

Language : Sanskrit- Script : Devanagari

Remarks : —

:॥ श्रीगणेशायनमः॥ ॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ ॥ यमस्यायधनेत्र
 हिमक्षितार्थसुरोत्तम ॥ कथं नगम्पते हस्तनरकं नरकांतक ॥ १ ॥
 अथैयमलोके तु सदा वैतरणो नरः ॥ अनाध्यामपायं च दुस्तारं
 शोणितावहां ॥ २ ॥ दृष्टुं हार्थं विपुलाष्ट एव तां वै नयावहां ॥ दुस्तार
 रासर्वनृतानां सा कथं सुतरानवेत् ॥ ३ ॥ नयं मे सुमदुःखं यमलो
 कं प्रति प्रजो ॥ तस्य निमेषेनाथयि ब्रह्मात्मनोऽपि तः ॥ ४ ॥
 अस्तु ॥ ॥ दारावत्यां पुरा पार्थ प्राप्ते हं लवणं नमि ॥ द्रष्टुं वा
 नमुनिमायां तं मुकुलं नाम पार्थिव ॥ ५ ॥ ज्वलंतामिक्वा हि तं तपसा
 द्योतिताननं ॥ तं प्रणम्यार्थं संस्कारैः पप्रच्छाहं युधिष्ठिर ॥ ६ ॥ यमस्य न

यस्तत्रामदर्शनं च किमुच्यते ॥ कथयामास स मुनिर्मुकुलो विस्मया
 चितः ॥ ७ ॥ ॥ मुकुल उवाच ॥ ॥ अकस्मात्तत्तत्तमं तं पतितोऽस्मि
 धरातले ॥ प्रज्वलं त्वं मठरीराद्यदृष्टं यमकिं करैः ॥ ८ ॥ बलादाहं प्य
 माणो हं पुरुषो गुह्यमात्रकः ॥ बधाय मम तैर्गाढिना तो हं यमसन्निधौ
 ॥ ९ ॥ ह्येतां मनायां पश्यामि यमं पिङ्गललोचनं ॥ तस्मादहं तं रोद्राहं
 मृत्युं चाधिशाता चितं ॥ १० ॥ तात पितृ तथा भोजं मम तिमिररूपासितं
 कामशोकज्वरातं कस्योदिकालूतिकादिभिः ॥ ११ ॥ ज्वरदाहादृशि
 र्वाग्निगंदरबलरयौ ॥ गंडमालाहरो गैश्च मम तत्तद्गलशुद्धेः ॥ १२ ॥
 नानारोगैः प्ररोहैश्च विकटैर्गंडिबाहुनैः ॥ विश्वविको गलशो हस्ते गैर्न

ततस्करैः॥७॥ इत्थं वृद्धविधैरोगैर्नाना रूपैर्नयैः॥ करालना
 स्वस्तैश्च संग्रामनरकैस्तथा॥१४॥ राहस्यैर्दैनैश्चैव उपविष्टैरुपा
 स्तितैः॥ धर्माधिकारैश्चैव चित्रगुप्ता दिलेखकैः॥१५॥ व्याघ्रसिंहव
 राहैश्च शिशुमारैश्च दुर्गैः॥ वृश्चिकैर्दंशकैश्चैव कानिर्मल्लिङ्गादि
 निः॥१६॥ वृकवित्रकशुनकोलकटध्रुवैश्च जंबुकैः॥ तस्करैर्जतिदारि
 द्रैर्जोतिंगैः शाकिलीगणैः॥१७॥ मुक्तकेशैश्चासकरैर्नृकिराकुटि
 खाननैः॥ वृहत्कायैश्चासकरैः शिष्यकैः पापकर्मिणां॥१८॥ अस्ति
 जंगमिषठेरं सुधिरावकादिनिः॥ यमः सनायां सुषुप्ते सेवमा
 नपरिग्रहैः॥१९॥ नाषणैर्हकिजावैश्च यथा व्यालां जनो गिरिः॥ ततो

जनादनिः प्रादस्यमः किं करान् प्रति॥ नामन्त्रांतैर्न वद्विष्यमानातो
 पुनिः कथं॥ नाषकस्यात्मनो ग्रा मे कौंठिन्यो मुहुर्लानिधः॥२०॥ क्षा
 णायुः सुत्रियः सोस्तिश्चानेयो मुच्यतामसौ॥ अल्पैस्तु जनाः सर्वे श्र
 याता युतरेव॥२१॥ धर्मराजं पुनः प्राप्य सर्वे तीयमकिं कराः॥ तत्रा
 स्मान्निर्गतेर्हिः क्षाणायुर्नोपलभ्यते॥२२॥ जसुस्तनो न जानामः क
 थं विन्नांतवेतसः॥ यमउ॥॥ किं कराणां मदृश्यान्ते प्रायेण न व
 तां नराः॥२३॥ सुत्ततादादशा ये स्तत्प्राता वैतरणी शुभ॥ उक्तपि न्यं प्र
 यागे वा नैरेवैवापि ये मृताः॥२४॥ निलहस्ता हिरणादि रत्नं वै स्तगवां
 क्रिंतं॥॥ हृताञ्जुः॥॥ तद्गतं कीदृशं स्वामिने कथयत्व प्रसादतः॥

॥२६॥ किं दैवतमत्रोक्तं कोविधिस्तत्रतोषदः ॥ ॥ यमउवाच ॥ ॥
 मार्गिणीर्षादिमासेषु द्वादशाक्षरपञ्चमाः ॥ ॥ ३ ॥ ततोपवाससुस्ततः
 तच्च वैतरणं यमं ॥ त्रिगुप्तं वसं सप्त्यसर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २८ ॥
 युधिष्ठिर उवाच ॥ तद्व्रतं केन विधिना कर्तव्यं देवकसुता कथयस्व प्रसा
 देन ह्यांस्तत्त्वाममोपरि ॥ २९ ॥ ॥ श्रीरुद्र उवाच ॥ मार्गिणीर्षादिमासे
 षु द्वादशाक्षरपञ्चमाः ॥ तत्सुसर्वा सुविधित्वा यथा वैतरणं व्रतं ॥ ३० ॥
 प्रतिमासेषु कर्तव्यं एतत्संवत्सरावधि ॥ यत्तत्त्वामसर्वपापेभ्यो मुच्यते ना
 त्र संशयः ॥ ३१ ॥ उपवासस्य नियमं शृणुत्याहुरिवासरे ॥ नियममंत्रः ॥ ३
 अथ मे देव देवेश उपवासोक्तविधिः ॥ द्वादश्यां सप्त्यगोविंदं करिष्ये पार

णं प्रजो ॥ ३२ ॥ त्वरधिष्ठेन मेयातु प्रयाणं गरुडध्वज ॥ प्रमाणं पुंडरीकाक्ष
 राणं मेनवायुत ॥ ३३ ॥ स्वमेपां प्रियवै कल्पं नो जनं यश्च मैथुनं ॥ तसर्वं हि
 यमे देव विनोवां तर्गतं वयत् ॥ ३४ ॥ ॥ इति नियममंत्रः ॥ ॥ एवं निय
 ममाहायश्च पराकृततः पुनः ॥ मृजो मयति लां श्यैवनदी पुण्यतमां ज्ञे
 त् ॥ ३५ ॥ स्वात्मानं घांतुं गेवाष्टदेवतियमात्मवान् ॥ संप्राप्य सज्जं पु
 णं रम्यैव सरोवरे ॥ ३६ ॥ तत्रैव ताचि निरुप्य नानि मात्रे जले विशेत् ॥
 मृत्तिकेत्यारि मंत्रेण मृत्तिकायां कृत्वा वतः ॥ ३७ ॥ उद्धृतात्वं पुण्यं देवि विष्णु
 ना कोट्युपि ॥ अथ क्रान्तेति मंत्रेण मृत्तिकालेपनं ततः ॥ ३८ ॥ गोमये
 संस्थिता लक्ष्मी पवित्रा सर्वमंगला ॥ सर्वपापविनाशाय तस्माद्दृढमिगोमयं ॥ ३९

॥ इति गोमयमंत्रः ॥ ॥ तिलाः कल्पपत्रं नृताः तिलाः पापहराः पराः
 ॥ तिलस्नानेन गोविंदसर्वपापदहस्वमे ॥ ४० ॥ ॥ इति तिलस्नानमंत्रः
 त्वमापो ज्योतिसे वैष्णवं देवदानवरहसां स्वेदतोऽग्निजगानीमां रसानां पत
 येनमः ॥ ४१ ॥ त्वमेव सर्ववस्तुनि निमिषित्वं महाप्रभो ॥ सा त्रिध्यां तार्थस
 हितं कुरु धर्ममसां प्रतं ॥ ४२ ॥ बीजानि सर्वाणि फेता सुस्वावराणि च राणि च ॥
 स्नातोऽहं सर्वतीर्थेषु सर्वत्र वल्लोपुव ॥ ४३ ॥ महाप्रभु देवस्नाते प्रसुस्नातं तेन
 मे नव ॥ एवं स्नात्वा विधानेन परिधाय सुवाससी ॥ ४४ ॥ तर्पयित्वा पितृदेवान् ४
 स्नतः स्वतः नवनमंत्रं जेत ॥ संस्नाप्य चात्राणं कुं न पंचपद्मवर्ममुतं ॥ ४५ ॥ पं
 चरत्नमगोपेतं वस्त्रमालाविनूषितं ॥ जलसंस्नानं हि सद्गुरुताम्रपानसमन्वितं ॥

६

तत्र स्तं श्रीधरं श्रीशं प्रजयेद्विष्णुमंत्रतः । सर्वे क्लेन विधानेन राजां कुर्यात्
 रायसा ॥ ४६ ॥ मृज्जो मया दिसं लिप्य नृतले वा धपमैके । तंडुलैर्मुद्रमुतैर्वापि ।
 अथ पिष्टेन कारयेत् ॥ ४७ ॥ धर्मराजं च वित्रं च वित्रमुत तथा यमं ॥ देवी वैतर
 णी नाम्नी स्नापयित्वा तदग्रतः ॥ ४८ ॥ प्रजयित्वा पृथक् कुं त्रैदरिर्नामसमुद्र
 वैः ॥ आवाहयामि देवेशं त्वामहं गुरुदधुते ॥ ४९ ॥ इहा ज्योतिर्महा नागशरणं
 मे नवप्रभो ॥ ॥ स्नात्वा वाहनमंत्रः ॥ इदमस्वमनीयं ते गंधोदकसमन्वितं । निवे
 दितं मया नक्त्या जगव नृप्रतिष्ठतां ॥ ५० ॥ नृतिदाय नमः पादौ आकाशाय तु
 जानुनि उरु नमः शिवायेति विश्व मूर्ते नमः कटिं ॥ ५१ ॥ कंदर्पाय नमो मेढुमादि
 त्पायेति नानिव ॥ रामो दरायेति रुद्रिवा सुदेवाय वैतनुं ॥ ५२ ॥ श्रीधराय मुखं केशा

नृकेशवायप्रपूजयेत्। दृष्टे शास्त्रधारायेति ललाटे वरदाय वै। स्वनाम्नां खनका
 सिगदापरशुपाणये। सर्वात्मने नमस्तु न्यं शिव इत्युपनिधीयते। ५९ मन्त्रं कर्म विराट्
 च नारसिंहं वामने॥ रामं रामं च लक्ष्मं च बुधं कल्किं मेव च। सर्वपापौघनाशा
 यस्तु यामिनमोनमः॥ ७॥ एतिश्च सर्वशोभं त्रैविश्वं ध्यात्वा प्रपूजयेत्॥ ५८॥ ॥
 धर्मराजस्तु नामं त्र। धर्मराज नमस्तु न्यं यमराज नमोस्तुते। दक्षिणाशापते न्यं
 नमो महिषबाहिने॥ ५९॥ यमश्चावाहनमंत्रः। वित्रं गुप्तं नमस्तु त्तु विविक्तय
 नमोनमः॥ नरकातिप्रशांत्यर्थं कामान् यत्तु यथेप्सितान्॥ ६०॥ इति वित्रविचित्रा
 वाहनमंत्रः॥ हस्ताव। यमाय धर्मराजाय मृत्युवे वांतकाय वा। वैवेचताय धर्मयिस ५
 वन्तु हयाय च॥ औदुंबराय दध्राय नीलाय परमेष्ठिने वृकोदराय वित्राय वित्रगु

प्राय वै नमः। चतुर्दशानिः संसृज्यो नाम त्रिधर्मरादृष्टुः॥ वैतरणावाहनमंत्रः
 वैतरणी सुदुपारे देहि मे सर्वकामनां। इहा न्ये हिमं हा जगत्पुत्राणां धर्मया हतं।
 ॥ ६३॥ नद्यां प्रजा॥ यमदारे पथे घोरे यासा वैतरणी नदा। तस्या मा भुक्षस्वाद्य जन्म
 मृत्युमरातिगे। दृष्ट्वा दुस्त एदुः सति त्रिधोरा प्राणिन्या वहा। तस्या नया दुक्षितं ते
 प्राणिनो यातना तुरा॥ ६५॥ उद्धर्तुं कामस्तां घोरे संसृज्यामि नमोनमः॥ यस्यां देवाधि
 तिष्ठंतियासा वैतरणी नदा॥ ६६॥ सावाद्य मृजिता जत्ता प्रात्यर्थं तव केशवा। य
 स्यास्तटे प्रविशंति त्रयः पितरस्तथा॥ ६७॥ सावाद्य सिंधुरूपेण प्रजिताप्य दहनव
 त्। तां च तर्तुं प्रियास्यामि सर्वपापापनुसये। ६८॥ तस्मात्संस्तुयिष्यामि तु न्यं वैतरणी
 नमः॥ तस्मै हस्तगत्राय संस्तारं दुद्धरस्वमां॥ ६९॥ नाम ग्रहणमात्रेण सर्वपापं हर

स्वमे॥ श्रीगणेशाय॥ यज्ञोपवीतं परमकारितं न वतं तु नि॥ इदमावाहनं ते स्तुतम्
 ब्रह्मावाहयिष्ये॥ इदमावाहयिष्ये॥ इदमावाहयिष्ये॥ इदमावाहयिष्ये॥ इदमावाहयिष्ये॥
 मे देवतां ब्रह्मं यथाशास्त्रा सुशोभनं॥ प्रतिगृह्णामि देवेश प्रीतो यत्तु सर्वदा॥ इ
 तितां ब्रह्ममंत्रः॥ ११॥ परमात्रं स पञ्चात्रं मम स्तारसंयुतं॥ निवेदितं मया नक्त्या न
 गवत्प्रतिष्ठितां॥ १२॥ पंचवत्तिप्रदीपो यं देवेश स्वस्तिको स्तुतो महांधकारद्युमणि
 र्नक्तिष्ठुतो नयति हि॥ १३॥ नीराजनमंत्रः॥ १४॥ नमो नगवते वासुदेवायेति न पंक्त
 यति॥ इदं शास्त्रेण मंत्रेण यथासंख्याजपेन च॥ प्रीयतां मे श्रियः कांत प्रीतो यत्तु सर्वदा
 ठितं॥ १५॥ इति न पतिवेदनमंत्रः॥ पंचगावः समुत्पन्ना मथ्यमाने मलोदधौ॥ तासां म
 ध्ये तु यानं दानस्यैधे चैनमो नमः॥ १६॥ संसृज्यां विधानेन अर्घ्यं दद्यात्प्रयत्नतः॥ सर्वका

मडुघे देवि सर्वांस्तु न निवारिणि॥ आरोग्यं संततो हृद्यं देहि मे नंदिनी नमः॥ इति
 तासि वसिष्ठेन विद्यामित्रेण ब्रह्मणा॥ कपिले हरि मे पापं यन्मया सर्वसिद्धिं॥ गावो
 ममाग्रतः संतु गावो मे संतु हस्तः॥ गावो मे हृदये संतु गावां मध्ये वसाम्यहं॥ १७॥ नाके
 मा मुपति संतु हेमशृंगः पयो मुवः॥ सुरभ्यः सौरनेय्यश्चासतिः सागरं यथा॥ १८॥
 सर्वदेवमये देवि समुद्रे नक्तवसले॥ इति गोक्षत्रमंत्रः॥ एवं संसृज्या विधिं दद्याद्गो
 षु गवां क्रिकं॥ सौरनेय्यः सर्वहिताः पवित्राः पापनाशकाः॥ प्रतिगृह्णामि मे प्रासंगा
 वस्त्रैः लोकमातरः॥ १९॥ प्रसन्ना नवमे नित्यं आशीर्वदिपरायणाः॥ दौर्गंध्यधंसि
 नी नृत्ता सर्वपापहराश्चान्नैव तु मंत्रेण दद्याद्गो षु गवां क्रिकं॥ इति गोत्रासः॥
 एवं दद्यात्तमासेषु प्रसृज्या गृहधृजं॥ २०॥ सर्वसंराते प्रतिमां माषको कान्तो हरेः॥

कारयित्वा हरिं सम्पूज्यो हं वैव यमं तथा । त्रुसीसा विघटिता च यानघश्चकार
 येत ॥ ताम्रजावनदी कार्या वैतरणी यमनिर्मिता । कर्मरूपे च संयुक्ते जज्जैर्महक
 छपैः ॥ मंडलं कारयेत्तत्र सर्वतो नद्रसंस्कृतं ॥ ८५ ॥ तस्योपरि घटं स्थाप्य ताम्रपात्रं समन्वि
 तं ॥ तस्योपरि न्यसेद्देवं लक्ष्मीनारायणं कुनं ॥ ८६ ॥ तद्वस्त्रे स्थापयेद्देवान् न्यमं च सरित्ते
 था ॥ सर्वे तैर्न विधानेन सृजं कुर्याद्गिरियसी ॥ ८७ ॥ ततो वैतरणीं ध्यायेत्तद्देवोक्तिवि
 धिनस्ततः । यमद्वारे पथे घोरे यासा वैतरणी नदी ॥ तां चेतुर्निमाम्ये नां सर्वपापप्रणा
 शिना ॥ यस्यां देवा धितिर्हं ति प्रैता नूताश्च मानवाः ॥ ८८ ॥ आसामया एजिता नक्षत्राः ।
 प्रत्यर्थं न लज्जायिने । त्राणि पदानि विप्रैः सौम्यतो देवा वृत्ता यक ॥ ८९ ॥ मंत्रैरे निश्च
 यो दद्यात् सकृत्तानां शतत्रयं ॥ अथ अधिकं तु कर्तव्यं विधिं स्मरणाथ वै ॥ वैष्णवे न तु मंत्रे

एवमिदं मंडुकारयेत् ॥ तत्वाच वैष्णवं होमं गृह्णाणां न्यथा विधिः ॥ रात्रौ जगत्
 एवोक्तं उच्यते तव केशव ॥ एवं संवत्सरं यावत् व्रतं तावत्सि मुद्यमेत् ॥ ९० ॥ त
 स्माः कुं जापयः ॥ तर्णास्तिलपात्रोपरि स्थिता । तिलमोदकं संयुक्ताः उत्रोपान
 खं हताः ॥ ९१ ॥ द्वादशात्रप्रकर्तव्या मिष्टान्नैर्द्वादशैर्वतु ॥ कुलीना न्मोत्रियांश्चैव
 तेनोदयाद्दक्षिणा ॥ त्रयोदशमं धान्यं विष्णु रूपं तु विंतयेत् ॥ तमलं लक्ष्मी
 सोनिः सहस्रैः कुंजमगवितैः ॥ उत्रोपानयुगं चैव दक्षिणा निश्चरिणा ॥ त
 स्मागौश्च प्रदातव्या घटभामरसंयुता । कापसिलोलघंटाद्याश्चुदंडं समन्वि
 ता ॥ सुवर्णतिलकोपेता ब्राह्मणाय निवेदयेत् । दद्याच्चैव पटे स्थाप्य गां वाथ मृग
 चर्मणि ॥ मंत्रेण सृजयित्वा तु पुष्टं संगुह्य व्रत ॥ शुद्धं दंडं गृह्णाथ पुष्टं वं मंदरा

यत्नतः॥परंपारंतो गत्वा संव्रजेत्तु शीरयेत्॥१॥ उक्ता एतां सिद्धिं श्रेष्ठो गं वैत
 रणो नदी॥ जवनश्च प्रसादेन हरे श्रै व प्रसादतः॥२॥ बिलुस्तुपि जश्रेष्ठ श्रुदेव पंक्ति
 पावनो सदा हिणामया दत्तोऽनु ब्राह्मणवै नमः॥३॥ सुब्राह्मणाय गांनु न्देत्वा वै
 तरणो नदी॥ ब्राह्मणाय गां दत्वा परिष्णमि नो रथः॥ एवं यज्जुते पायनिरो वै त
 रणो ब्रतं॥४॥ नारा बान्तरत श्रेष्ठः तस्याः पुण्यं महत्फलं॥ मनोरथान् समाप्नोति
 इह मुत्र च संनवत॥५॥ सर्वत्र तादिकं यत्पुण्यं परलोके सुखा वहां महाराध नं वै वयमस्य
 परिबुधये॥ कथितं ते महाराज नस्कस्य निवारणं॥ अनेन सुतरा चैव नदी वै तरण
 न्वेत॥६॥ अनाधृष्या अपारा च सर्वप्राणि नय महां॥ एवं क्रमेण यज्जुति ब्रतमेतन्न
 राधिप॥ सर्वप्राणि विमुक्तो वै ज्जु वेव सतां सनेत॥१२॥ ॥ इति पद्मपुराणे कैतरणी
 माहात्म्य ब्रतोद्यापन समाप्ताः॥ ॥ सं० ७७ ॥ पोष भुवि सोमे नि सितं कुत्रेण॥ ॥

८
 ६